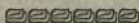

Служити Народові — то служити Богові!

Архиепископ ІЛАРІОН:

„Прийміте всі Духа премудрости, Духа розуму, Духа страху Божого“.

СЛОВО НА БОГОЯВЛЕННЯ.

Холм. Свята Данилова Гора 1943.

П Е Р Е К Л А Д И

Архиепископа Іларіона (Огієнка):

1. Шкільні молитви. Тернів, 1921 р.
2. Український православний Молитовник. Тернів, 1921 р.
3. Свята Служба Божа Св. Отця нашого Івана Золотоустого. Ч. I: текст, ч. II: пояснення до тексту. Львів, 1922 р.
4. Православний Молитовник для шкіл початкових. Львів, 1922 р.
5. Свята Великодня Відправа. Тернів, 1922 р.
6. Великодня Євангелія Св. Євангелиста Івана. Тернів, 1922 р.
7. Святого Отця нашого Івана Золотоустого Учительне Слово на Світоносний День Великодній. Тернів, 1922 р.
8. Свята Відправа на Зелені Свята. Тернів, 1922 р.
9. Свята Відправа Вечірня й Рання. Жовква, 1923 р.
10. Великодній Канон. Варшава, 1927 р.
11. Православний Молитовник. Вид. 3. Варшава, 1928 р.
12. Православний Молитовник, Вид. 4. Варшава, 1930 р.
13. Парастас або Велика Панахида за в Бозі спочилих. Варшава, 1935 р.
14. Похорон світських людей. Варшава, 1935 р.
15. Виблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Варшава, 1932 — 1940 р. Готується до друку.
16. Новий Заповіт Господа й Спасителя нашого Ісуса Христа. Варшава, 1939 р.
17. Книга Псалмів. Варшава, 1939 р.
18. Молитовник для православних українських дітей. Холм, 1941 р., 64 ст.
19. Акафіст Пресвятій Богородиці перед Її чудотворним Образом Холмським. Холм, 1941 р., 20 ст.
20. Великий Канон Св. Андрія Критського., 1942 р., 51 ст.
21. Колінопреклонні Молитви на Вечірні Св. П'ятдесятниці. Холм, 1942 р. 16 ст.
22. Вечірня й Утрєня. Вид. 2-е, виправлене. 1942 р., 80 ст.
23. Пісня над Піснями. Холм, 1942 р., 23 ст.
24. Літургія Св. Отця нашого Івана Золотоустого. Вид. 2. виправлене. Холм, 1942 р., 80 ст.
25. Надгробна Утрєня в Страсну Суботу. Холм, 1943 р.
26. Чин Малого Освячення води. Холм, 1943 р.
27. Молебень перед початком науки в школах. Холм, 1941 р.
28. Молебень на Новий Рік. Холм, 1943 р., 16 ст.

Служити Народів — то служити Богам!

Архиєпископ ІЛАРІОН:

**„Прийміте всі Духа пре-
мудрости, Духа розуму,
Духа страху Божого“.**

СЛОВО НА БОГОЯВЛЕННЯ.

Х о л м . Свята Данилова Гора 1943.

I. Велич Свята Богоявлення.

Сьогодні ми побожно зібралися в Святому Храмі на останнє Свято Різдвяного круга, на велике, рокове Свято, повне глибокого змісту та неземної величі, — Свято Богоявлення Господнього, цебто Свято явлення Бога в світ уже на службу народові. Явлення в світ, щоб просвітити його, потопленого в густій темряві та в гріхах смертельних. Сьогодні явився Христос у світ остаточно, явно відкрився масам народнім, виступив на відкриту громадську службу, щоб звістити людству Свою нову науку.

Свято Богоявлення святкуємо так само вчисто, як святкували ми й свято Божого Народження. А це тому, що вдавніну довгий час не розділювали Свят Народження від Богоявлення, святкували їх обідва 6-го січня, при чому одні Церкві в цей день святкували Різдво, а інші — Богоявлення; а в вірмен Різдво Христове ще й тепер святкується 6-го січня. Але в другій половині IV-го століття Різдво Христове остаточно було закріплене за 25 грудня, і з того часу на 6-го січня закріплене Свято Богоявлення. А в V-му віці, з розпорядження візантійського імператора Феодосія Молодшого, Свято Богоявлення стало Святом публічним і всенароднім, цебто днем, коли невільно було працювати.

Ось через це поміж Святами Різдом та Богоявленням так багато спільного і в Богослужбі, і в самім святкуванні: 1) в Навечір'ї їх правляться т. зв. Царські Години, 2) суворий піст напередодні, 3) в ці Свята правиться Служба Василя Великого (на Богоявлення в певні дні може бути й Івана Золотоустого), 4) в Україні напередодні ввечері справляється кутя, і 5) і на Різдо, і на Богоявлення приступало до хрещення багато оглашених, а тому в ці Свята замість „Святий Боже” співається „Єлиці во Христа крестистесь”.

Велика таємниця сьогодні відбулася на Йордані: Бог явився до Пророка Івана Хрестителя й узяв від нього, людині, хрещення. Узяв хрещення, щоб розпочати Свою явну службу народові для спасіння його. Йордан, зачудований, став і поніс свої води назад... „Тебе, Боже, побачили води, Тебе води побачили — та й палякалися. Йордан повернувся назад, побачивши Духа Святого, що сховався у виді голубинім і на Тебе злітав. Йордан повернувся назад, бачивши невидимого, що став видимим, Создателя втіленого, Владику в невідимім виді. Йордан повернувся назад, і гори заграли, побачивши Бога в тілі, і хмари видали голос, дивуючись Світлу від Світла, Богу істинному від Бога істинного...” (Водоосвятна Молитва Святого Софронія).

Саме хрещення є вже світло, як звільнення від повної темряви, а тому й наше Свято, Свято Хрещення Господнього, є разом з тим і Святом світла, Святом просвічення всіх тих, що пробували в темноті та в тіні смертельній.

II. Христос — то світло для світу.

Но всіх православних Церквах, ідучи на Йордан святити воду, побожні люди сьогодні радісно співають: „Глає Господень на водах вопієть, глаголя: приїдіте, приміте веі Духа премудрости, Духа розума, Духа страха Божія, явльпогося Христа”. І в цьому піснопіснї виложена глибока мудрість, яку Христос приїшов відкрити людям, і яку нам нелегко зрозуміти. В цїй Йорданській піснї говориться, що явленнї сьогодні Христос — то Дух премудрости, Дух розуму, Дух страху Божого, цебто Христос, явившися людям, приїє їм найбільшу премудрість та найбільшнїй розум.

Христос явився на цей світ, щоб просвітити його, щоб дати йому премудрість та розум, а вже з ними людяна сама легко знайде для себе відповідну дорогу спокію на землі і спасіння на небі. Ось тому Христос звичайно зветься Світлом для світу, бо Він приїшов на цей світ просвітити все людство світлом богопізнання.

Захарїї, побачивши Дитя́тко Христа в Єрусалимі, пророкував, що Він приїшов на цей світ, „щоб світити отим, що перебувають у тёмряві і тіні смертельнїй, щоб вести нанї ноги на дорогу спокію” (Лука 1. 79). Також і праведнїй Симеон, стрівши Дитину Ісуса в Єрусалимському Храмї, так само назвав Його „світлом на провіту поганам” (Лука 2. 32).

Євангелїст Іван так само ясно висловлює цю думку, коли свідчить: „Світло правдиве був Той, що освічує кожну людяну, що приходить на світ” (1. 9).

А в іншому місці він це твердить ще сильніше: „Він Світильником був, що горів і світив” (5. 35).

Та й Сам Христос звав Себе Світлом: „Я Світло для світу. Хто йде вслід за Мною, не ходитиме в темряві той, але матиме світло життя” (Іван 8. 12).

Саме явлення Христа в світ, Його Богоявлення, було вже початком просвіти всього світу, бо Ним світло й просвіта всім людям прийшли. І в цьому велич і зміст сьогоднішнього Свята Богоявлення: людина просвітляється, людина одержала нову премудрість і новий розум. Наші церковні піснопіня дуже ясно все це підкреслюють: „Днесь тварь просвіщається, днесь всяческа я веселяться” (Стихиря на Літії). В Богоявленській Великій Ектенії ми молимось: „Щоб нам зшестьям Святого Духа просвітитися просвітою розуму й благочестя”. В Богоявленському Тропарі співаємо: „Ти явився, Христе Боже, і світ просвітив, слава Тобі”.

Водоосвятна Молитва Святого Софронія, Патріярха Єрусалимського, ясно розкриває це саме: „Сьогодні ми вивольнилися від темряви, і світлом доброго розуму освітлюємося. Сьогодні все створене просвіщається світлом з неба”. І в цьому велич і зміст Свята Богоявлення чи Хрещення.

III. Якої премудрости навчає Христос.

Завдання кожної людини на цьому світі — служити народові, а тим самим служити й Богові. Світ стане на правдиву дорогу тільки тоді, коли він глибоко зрозуміє, що то визначає заповідь Христова, — любіть один одного. Любити — то самовіддано служити

свої́ому ближньому чи її всьому наро́дові. А щоб достойно служити наро́дові, треба мати повну премудрість та розум. Звичайно навчаємося їх ще з дитинства по своїх ро́динах, по різних школах, в біжучому живому житті, але цього само́го рішуче мало, — навчаємося премудрости її розуму найбільше від Христа, бо саме Він може дати нам їх найповніше!

Явленнї сьогодні на Йордані Христос — то наша найбільша премудрість і розум, бо вони походять найперше від Нього, від Нього ми можемо найбільше навчитися. Христос дав нам усе потрібне для нашої премудрости, для нашого найбільшого розуму, а це є — Євангелія.

Власне Христова Євангелія є найцінніша скарбниця найповнішої премудрости, є невичерпне джерелó найбільшого розуму для всього лю́дства. Це правдиве світло для світу. Євангелія дає лю́дині все, що їй потрібне для зёмного щасливого життя її для небесного спасіння. Євангелія—це наука над науками, це наука, якої світ не знав до Христа, не знає її більшої по Ньому. Жодна книжка не перевищила Євангелії своїм глибоким змістом та розумом.

До Христового Богоявлення світ потопав у вічному мороку, правдивої премудрости її розуму він не посідав,— і тільки Христос приніс їх йому, Сам правдиве Світло, Сам Сонце правди.

Христос хотів, щоб світ сам добровільно обрав собі необхідне спасіння, а Він йому подав тільки правдиву дорогу до того. Бог створив лю́дину з вільною волею, а тому ні в чому не неволить її. Наше спасіння мусить бути зовсім добровільне, мусить вільно виходи-

ти від нас самих, бо інакше воно було б вимушене, Богові немиле. Сам Христос вивів нас і поставив на правдиву дорогу спасіння, — нам треба тільки йти нею просто й не звертати з неї, просячи: „Да ісправить Господь стопи наші!” (Пс. 3. 3).

1. Христос приніс правду на світ.

Перед Христом світ потопав у злі та неправді. Скрізь панувало рабство, кровожерство, насилля, обмана. Ніде на землі правди не було, — вона була поганьблена, загнана, утискувана. Рабство панувало скрізь, і менший не знаходив оборони в старшого, а слабший у сильнішого.

І ось у цьому зарозумілому греко-римському світі, з його поганською ідеологією кулака та насилля над слабшим, явився Христос, як Сонце правди, й голосно став проповідувати, що в світі мусить панувати правда, коли тільки цей світ хоче втриматися й не завалитися. Христос став навчати, що за прожитте кожному буде по смерті його суд, Страшний Суд, де його життя розсудять суворо, але поправді. А Суддею буде Сам Бог, пайвища Правда, перед Яким усі люди будуть однакові. І нічого нікому не забудеться, — кожному воздасться по ділом його. Нехай страпаться тієї хвилини всі насильники!

І люди здригнулись від цієї нової Христової науки, бо вона відкрила очі всім, хто в темряві ходив. Розкрилися очі, й люди побачили Вічну Правду, Сонце Правди, і тепер були змушені завжди пам'ятати, що є таки в світі й Правда правдивая, про яку треба конче

думати при всіх своїх поступках, — бо є найвищий Суддя всього нашого життя.

Оце появлення правди на світі й є одним з найбільших наслідків Христового Богоявлення. В Водосвятній молитві Св. Софронія про це читаємо: „Сьогодні хмари пускають з небес дощ правди для лю́дства. Сьогодні рай відкривається людям, Сонце правди сяє нам”.

Зпа́чення правди в нашому житті величезне, бо вона двигу́н всього лю́дського богобойного життя на цьому світі, бо вона визволює лю́дину з пут те́мряви й робить її вільною. „І пізнасте правду, а правда вас визволить” (Ів. 8. 32), сказав Сам Христос. І це глибокий заповіт для всього лю́дства,—це та осяйна надія, яка завжди окрилює кожну лю́дину й кожен наро́д. Треба міцно пізнати правду, і правда нас визволить, і конче доведе до то́го, до чого ми прагнемо. „Стукайте — і відчинять вам” (Матвії 7. 7).

Христос — то втілена правда, то Сонце правди. Сам Христос про це свідчить: „Я на те народився й на те прийшов в світ, щоб засвідчить про правду!” (Ів. 18. 37). „Промовив Ісус: Я дорога, і правда, і життя!” (Ів. 14. 6).

Євангеліст Іван так само свідчить про це: „Закби́ через Мойсея був даний, а ласка та правда явилися через Ісуса Христа” (1. 17).

Духа Святого ми зємо „Духом істини”, цебто Духом правди, напри́клад у щоденній нашій Молитві „Ца́рю Небесний”.

І сьогодні кожен із нас, причащаючись Святої води на Йордані, конче одержує — як дар Духа Свя-

того — спосібність розуміти правду Божу. Сьогодні правда ця відкривається нам, і ми її відчуваємо серцем своїм та сприймаємо душею.

Повну науку про правду найясніше подав нам Ісус Христос у Своїй Святій Євангелії. І правда стала основою нашого повсякчасного життя, а всякі відхилення від неї жорстко метяться на наш сумлінні. І справедливо каже наш народ: „Неправдою світ проїдеш, та назад не вернешся”.

Не лякаймося того, що правда ще й досі не запанувала в нашому зємному житті. Світ побудований так, що правда в ньому росте й шириться дуже помалу, але все таки невпинно. І настане час, коли людям таки остаточно відкриються очі й стануть видючими, і вони пізнають Сонце правди, а тоді правда заволодіє світом, — і Царство Боже запанує в ньому.

Велич Христа власне в тому, що Він наше правдиве Сонце правди. І коли світить сонце, увесь світ його бачить, його світло освічує все, чи хоче хто того світла, чи ні. Так само, коли в світі засвітив Христос, Сонце правди, всі побачили Його правду, найбільше правдиву, всі відчувають її своїм серцем, хоч не всі її належно сприймають, не всі її виконують. Але настане час, коли правда Божа таки нарешті переможе, — і настане найкраща доба людства на землі, — Царство Боже!

Як від сонця конче виходить світло, так від Христа конче виходить правда, — й освічує найменші закутинки нашого життя. і в світлі його видно найменшу неправду, як видно порошок в соняшному проміні.

Кожен народ має свою правду, завіщану йому довгими поколіннями. Правду, в якій зібрані всі його задушевні бажання, всі його мрії. Має ці мрії й наш український народ, як правду батьків своїх, завіщану дітям. Вірно й надіймося, що ця наша українська правда конче сповниться, коли вона стане в нас правдою загальною, коли її всі ясно пізнають. Пізнана правда не може не справдитись: „Пізнаєте правду, а правда вас визволить”, сказав Сам Христос.

2. Христос приніс братерство на світ.

І справді, до Христа панувало на землі повне рабство, повна неволя, повна залежність, повна нерівність. Раб був не поважаний за людину, жодних прав він не мав. Жодного розуміння про рівність бодай перед Богом тоді не було. Панство та вельможні тримали в великій неволі й погорді всіх, що йому служили.

А Христос почав навчати, що всі люди — браття... „Брат” — це було нечуване доти нове слово, що вперше з Христових уст залунало по жорстокій і безсердечній греко-римській вселенній. Це було нове нечуване слово, що відразу понеслося поміж бідний трудящий народ, як пісня ангольська, як небесна симфонія... На нечуване слово „брат” народ спершу остовпів і диву дався, а згодом плавом поплив за Христом, як за своїм Визволителем.

Це Христос перший став проповідувати, що всі люди—брати, що всі люди рівні, однакові, що всіх людей однаково судитиме Бог на Своїому праведному

Суді. Для свого часу це була величезна й глибока премудрість, якої світ доти ще не знав.

І щоб показати, що всі стани людства однакові, що всі люди поважали вже за саму свою людську істоту, Ісус Христос, Бог і Створитель світу, зіштовпи на цей світ і прийнявши людське тіло, оселився в бідній трудящій родині столяра Йосипа. Це був найбільший приклад братського єднання всіх людей, бож Сам Бог оселився в бідній теслярській родині, а цим освятив бідність і братерську єдність усього людства.

І всім Своїм життям Христос завжди підкреслює, щовсі люди — брати, всі однакові, всі повинні жити один з одним по-братському. Для всіх буде однаковий суд перед Господом, — суд справедливий і страшній. Це була велика нова премудрість і глибокий розум для світу, що цієї рівності й братерства не тільки не знав, але й уважав це за найбільшу соціальну революцію.

Науку про братерство перший приніс нам на цей світ Ісус Христос. Приніс і прикладно показав нам на Своїйому власному житті. І ця наука про братерство всіх людей відразу освітила світ по новому, немов зоря та ранішня, а всім бідним та трудящим принесла світлу надію на краще життя. Ця Христова наука принісла в світ нову мораль, нову побожність, — всі люди стали рівними перед Богом, а на землі всі люди стали братами один одному. А всі ті, що порушували цю Божу науку про братерство стали переступниками, свавільцями, гнобителями в очах усього народу.

Народ, що дивиться на всіх своїх членів, як на рідних братів, завжди міцній та щасливий. Нема поміж ними злидених бідарів, нема поміж ними неспра-

ведливо утискуваних, нема поміж ними розкладових чварів та сварів.

Нехай і в українського нарбду один одному буде за рідного брата, нехай і поміж нами лунає повсякчас святе та величне оце „brate mi!", — і не стане серед нас злидарів, замовкнуть усі свари та чвари!

І стане тоді наш нарбд сильним та щасливим, у світі шанованим, — бо з сильним рахуються всі.

3. Христос приніс любов на світ.

Третья велика наука, яку приніс Христос для всього світу, це наука любови. Христос заповів любити один одного, і вже цим усі люди стали один одному братом. Коли Христос приніс на світ правду, як Сам Сонце правди, то з цієї правди на землі самі собою послідовно випливали й наука про братерство, й наука про любов. Христос проповідував, що не може бути на світі рабства, неволі, не може бути нерівности, — всі люди браті, що обов'язані любити один одного.

Більше того, Христос усе життя побудував на любові, — любов мусить панувати в родині, любов мусить бути поміж людьмі, мусимо любити кожного свого ближнього, навіть ворога свого.

Любов серед людських чеснот Христос поставив на найвищій щабель, на найперше місце, ось тому Апостол, певне повторюючи Христові слова, сказав: „Бог — то любов!“ (1 Ів. 4. 18). Так само й Апостол Павло, передаючи думки Христові, навчає: „Коли я маю всю віру, щоб переставляти навіть гори, та любови не маю, то

я ніщо!“ (1 Кор. 13. 2). Це глибока наука, що ставить любов понад усі інші людські чесноти. Христос був втілена любов, і всю Свою глибоку науку про любов подав у Святій Євангелії. Євангелія — це наука про любов, і весь її зміст можна подати одним словом — л ю б о в.

У тодішньому греко-римському світі, переповненому неволею, насильством та нерівністю, й нове слово „любов“ прогреміло несподіваним дзвоном громовім, який будив до нового життя весь світ бідних та трудящих. Христос перший заговорив у цьому світі „як можновладний“ (Мт. 7. 29), і заговорив про такі речі, що були зовсім нові для всього людства. Христос будував новий світ не на перевазі грубої сили, але на правді, братерстві й любові. Справді, для тодішнього світу всі ці гасла були зовсім нові й нечувані, але для світу трудящих вони несли осяйну надію на визволення з-під гнету утіскувачів. Любов до ближнього була тією новою наукою, яка запалила старий світ і розпочала світ новий, християнський.

Де любов — там і Бог, а де Бог — там сила та щастя. Блаженний народ, у якого любов процвітає! Щастя та сила панують у нього, достаток та правда в оселях його!

Українському народові давно вже бракує більшої любови, бо замало її поміж нами!... Нехай вона збільниться в нього, — й не буде між ним злидаря, не буде безсильного, не буде голодного... Свари та чвари тоді перестануть, — і воскресне тоді українська правда, і сонце засяє над нашими вбогими нивами...

Побільше ж любови на світ!

IV. Страх Господній — найвища премудрість.

Правда, братерство й любов, — оце та премудрість та розум, якої набратися кличе нас сьогодні Свята Церква в Йорданському пінопінні. Сьогодні через причащення Святої води кожен з нас одержує благодать Духа Святого, що освічує й врозумляє нас.

Але понад нашу всією премудрістю, понад нашим усім розумом мусить бути страх Господній. В Йорданському пінопінні згадується страх Божий, як завершення всієї премудрості: „Глас Господній на водах вошієть, глаголя: прийдіте, прийміте всі Духа премудрости, Духа розума, Духа страху Божія, явльшогося Христа”. Давнє слово „страх” визначає й покору, і тут це значення більше на місці. Ми діти Господні, ми сини Його, і страх наш перед Господом такий же, як перед люблячим Отцем, Який не поневолить нас ні в чому. Але ми обов’язані коритися Господеві в усьому.

І яку б високу науку людина не мала, вона повинна до цього всього, як закінчення її, мати страх Господній. Тоді тільки наука буде нам справді на користь, на спасіння. Конче треба, щоб уся наша премудрість, увесь наш розум повставали й виховувались під кутом страху Божого. Цебто, не вільно забувати Бога, яку б премудрість та розум хто ні мав. Бог і Церква Його — понад усе, і тільки при такому поставленні наша людська премудрість буде цінна й корисна.

Пророк Давид (Пс. 110. 10) висловив це з глибоким передбаченням:

Початок премудрости — страх перед Господом,
Добрий розум у тих, що виконують це!

Без Бога нема премудрости в світі. Часто нам здається, ніби ми все знаємо, ніби ми весь світ зрозуміли; а коли придивимось ближче до своєїого знання, то ясно бачимо, що знаємо ми занадто мало, знаємо тільки те, що Бог зволив нам відкрити...

Та її взагалі найвища премудрість у руках Божих: кому Бог зволить, тому відкриває. Свою найвищу премудрість Господь відкрив простим людям-рибакам, відкрив тим, хто мав правдивий страх Божий, а серце чисте. Премудрий Соломон в Книзі Пріказок пише про премудрість (3, 1, 5, 7, 2. 2):

Сину мій, — не забудь ти моєї науки,
І нехай стереже твоє серце накази мої.
Надійся на Господа всім своїм серцем,
А на розум свій не покладайся.
Не будь мудрий у власних очах, —
Бійся Господа та ухилийся від злого!
Бо Господь дає мудрість,
З Його уст — знання її розум.

Страх Божий не тільки початок, але її завёршення премудрости. Це мудрість над мудростями, це найвища премудрість. Страх Божий — це найкраща дорога премудрости, дорога до досягнення повного розуму: „Страх Господній навчає премудрости” (Прик. 15. 33).

Страх Божий — це око Господнє над всім, що ми робим та мислим. Усе це Бог знає, усе це Він важить, усе це Він судить. Маймо ж постійно страх Божий в собі!

Хто завсїди Господа має в думках, хто мислить про Бога при всякому ділі, той має страх Божий в собі.

Хто ж має страх Божий, той робить найкраще, в того щастя та поспіх в усякому ділі, — і Бог благословляє такого достатком та силою!

Український народе, — чого то страх Божий змалів між тобою? Чого око Боже, що стежить тебе повсякчасно, так часто буває засмучене? Чого оті чвари та свари тебе роз'їдають, чого колотнеча руйнна ніяк не погасне в тобі? Чого ота зайвая критика всього, одному тобі неприємного? Чому не заглянеш критично у власную душу свою, чому не згадаєш страху перед Господом?

Чи мало ознак поміж нами Господнього гніву? Чи Його благодать не рідка поміж нами?

Биймося в груди смиренно й згадаймо страх Божий в покорі, — і Бог до нас вернеться знову, і доля та щастя всміхнуться до нас — бодай у годину дванадцятую...

Христос — це наша найбільша премудрість та розум: без Нього ми всі нерозумні!

Христос — це наша найвища освіта: без Нього неплідна вона й некорисна!

Христос — усе наше найбільше знання: без Нього світ темний й бездушний!

Скажімо ж разом з Псалмопівцем (Пс. 26. 1):

Господь — моє світло й спасіння моє,
Кого буду боятись?

Господь — то твердиня моїого життя,
Кого буду лякатись?

І в сьогоднішній святковий день усі ми голосно й радісно заспіваймо: „Глас Господній на водах вопієть, глаголя: прийдіте, приміте всі Духа премудрости, Духа розума, Духа страху Божія, являвшогося Христа!”

Учімося ж всі від Христа!

ЗМІСТ ЦЬОГО СЛОВА:

I. Велич Свята Богоявлення	3
II. Христос — то світло для світу	5
III. Якої премудрости навчає Христос	6
1. Христос приніс правду на світ	8
2. Христос приніс братерство на світ.	11
3. Христос приніс любов на світ	13
IV. Страх Господній—найвища премудрість... .	15

29. Молебень до Пресвятої Богородиці. Холм, 1941 р.
30. Влячний Молебень. Холм, 1942 р.
31. Чин Великого Освячення води на Святе Богоявлення, Холм, 1943 р., 20 ст.
32. Молебень перед початком усякого доброго діла. Холм, 1942 р.
33. Плач Пресвятої Богородиці. Канон на Малому Повечір'ї Страсної п'ятниці. Холм, 1943 р.
34. Чин Божественних Страстей Христових або Пассії, 1943 р., 22 ст.

Інші видання.

1. Провідник по Святій Даниловій Горі в Холмі. Холм, 1941 р., 12 ст.
2. Людина праці. 60-ліття з дня народження Архиепископа Іларіона. Холм, 1941 р., 16 ст.
3. Діяння першого річного Холмсько-Підляського Єпархіального Собору 21, 22 і 23 жовтня 1941 року. Холм, 1942 р., 20 ст.
4. Чин рукоположень і нагород в Холмській Архиепископії. Холм, 1942 р., 24 ст.
5. Церковний словничок. Холм, 1942 р., 12 ст.
6. Холмський Богогласник. Частина перша: Колядки й Щедрівки. Холм, 1942 р., ст. 40.
7. Бережимо все своє рідне! Ногорічне Послання. Слово Архиепископа Іларіона на Обрізання Господнє. Холм, 1943 р., 24 ст.
8. Чого навчає Різдва Христове. Слово Архиепископа Іларіона на Різдва Христове. Холм, 1943 р., 20 ст.
9. Холмський Богогласник. Частина друга: Пісні до Пресвятої Богородиці. Холм, 1943 р.
10. Архиепископ Іларіон: Українська Церква. Нариси з Історії Української Православної Церкви. Прага, 1942 р., т. I ст. 236, т. II ст. 224.
11. Літургія Св. Івана Золотустого, мовою староукраїнською. Холм, 1942 р., 24 ст.
12. Річники „Рідної Мови” за 1933 — 1939 роки, та „Нашої Культури” за 1935 — 1937 роки.
13. Усі праці Проф. Д-ра Івана Огієнка, а між ними: Складня української мови, ч.ч. I і II: Словник місцевих слів, у літературній мові не вжитих; Повстання азбуки й літературної мови в слов'ян, 75 знімків. І інші.

Усі ці книжки, а також різні церковні речі, можна набувати в Єпархіальному Холмсько-Підляському Складі, Cholm, Swiata Danyłowa Hora.
